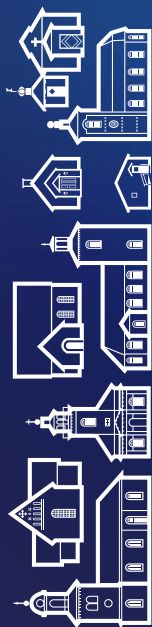

ROSLAGENS NORRA

En tidning från
Svenska kyrkan

NR 4 2023

Nära från mobilspel
till spelberoende

Är pengar roten
till allt ont?

Sara lär barnen
koll på ekonomin

Hur viktigt är det egentligen med fina, dyra julklappar?

SARA J. GRIP, KYRKOHERDE

PENGAR är laddat! Oavsett om man har mycket eller lite pengar måste man förhålla sig till dem. Hur påverkas du av pengar? Oroar du dig för hur de ska räcka? Eller hur du ska placera dina besparingar?

I detta nummer inbjuds du att reflektera över din relation till pengar. På baksidan berättar fembarnsföräldern Sara om hur hon försöker förmedla ansvar för

pengar till sina barn. Du kan också läsa om att det egentligen inte är pengarna i sig som är roten till det onda, det är snarare människans girighet och kärlek till pengar som för oss vilse.

Vi tar också upp spelberoende, som är ett växande problem i vårt samhälle. Det är lätt att förledas av snabba sms-lån och löften om att vinna stora pengar på casino. Det gör mig arg att spelbolagen får locka människor på detta sätt. Jag är själv anhörig till en person som är spelberoende och kan verkligen förstå hur lätt det är att fastna och vilka konsekvenser det för med sig på alla plan i livet.

Som tur är går det att ändra sitt liv och man behöver sällskap på vägen. Är det inte så med alla slags beroenden? Man behöver hjälp och stöd. Få påminnas om det viktiga i att inte fly, utan ta hand om sig själv och tycka om sig själv. Att uppmannas till självkänedom och utmanas att ta ansvar för sitt liv.

Nu står julen för dörren. Kan vi inte komma överens om att kärlekens budskap är viktigare än fina, dyra julklappar? Gud föds som ett litet barn, vapenlös och sårbar med fredens och kärlekens budskap. Ta emot välsignelsen och ljuset som strålar mot dig från det lilla barnet! Kom gärna till kyrkan och fira jul. Varmaste hälsningar till Dig!

Tidningen ges ut av **Svenska kyrkan, Roslagens norra pastorat**

Hemsida: www.svenskakyrkan.se/roslagensnorrastorat.se

Växel: 0173-428 00, 070-280 33 41 (jour), roslagens.norra.pastorat@svenskakyrkan.se

Kyrkoherde: Sara J Grip: 070-280 33 41, sara.jacobssongrip@svenskakyrkan.se

Ansvarig utgivare: Sara J Grip. **Redaktion:** Sara J Grip, Maud N Persson, Ulrika Ahlinder, Kristin Elf och Ingrid Eliasson. **Omslagsfoto:** Bildbyrå.

Produktion: Kyrkbyrå. **Tryck:** Åtta45, 2023

Svenska kyrkan
ROSLAGENS NORRA PASTORAT

KLOK POLICY.

"Svenska kyrkan investerar inte i företag vars varor och tjänster relaterade till spel om pengar omsätter över fem procent (5%) av den totala omsättningen."

Ur Finanspolicy för Svenska kyrkan

FIXAT KLAPPARNA? I december beräknas detaljhandeln omsätta 87 miljarder kr, 17 800 kr per hushåll. I år förväntas julhandeln minska, för första gången på 10 år. Källa: HUI Research.

TACK GUD

för allt jag har fått.
Amen

MINNS DU?

Ett och tvåöringen försvann 1972. Fem- och 25-öringen blev ogiltig 1985, 10-öringen 1992. Sedan 2010 kan du inte heller betala med 50-öringen. Källa: Riksbanken.

KOMMER PENGARNA FRAM?

När du ger 100 kr till Act Svenska kyrkan går 83 kr till ändamålet, 9 kr till administration och kontroller och 8 kr till aktiviteter för att få fler gåvor. Källa: Act Svenska kyrkan.

ÖKANDE MATPRISER.

I år kostar en purjolök ca 80% mer än den gjorde 2022. Källa: SCB.

GIV MIG EJ GLANS

, ej guld, ej prakt, giv mig en änglavakt... och över jorden frid. Ur Sv psalm 645.

GÖR PENGAR OSS LYCKLIGARE?

Ekonomiprofessor Micael Dahlén berättar om hur pengar

påverkar oss. Scanna och se föreläsningen från UR och Ekonomiska museet på YouTube.

*Spel i telefonen gör det lätt att bli beroende.
Det är färgglatt, snyggt och lockande.*

En eländesbransch, men det går att ändra sitt liv

Från blingbling i mobilen och en stunds förströelse för några kronor till hemligheter för familjen, skam och jättelika skulder. I spelvärlden går det mesta fort. Även att fastna i ett beroende.

– **VI HAR SETT** fler fall av spelberoende det senaste året, säger Helena Öster, som tillsammans med Annah Rantala arbetar med behandling av missbruk inom öppenvården vid Östhammars kommun.

Den som spelar om pengar på ett sätt som påverkar relationer, ekonomi eller arbete anses ha ett spelberoende. Sedan några år klassificeras beroendet som en sjukdom, hasardspelsyndrom, vilket innebär att man även har rätt till vård.

– Spelberoende skiljer sig från andra missbruk, förklarar Annah och Helena. Det är snabbt och lätt när man har det i telefonen. Man behöver inte uppsöka apoteket, köpa alkohol eller hitta en langare. Det är färgglatt, snyggt, lockande och du fastnar direkt.

Den typiska spelaren är en kille i 25-35-årsåldern. Han har

ordnade förhållanden med fru, barn och villa och fungerar bra på arbetet. Ibland spelar han bort lönen i samma stund den kommer in på kontot, strax efter tolv på natten den 25:e i månaden. Han får en impuls att spela tillbaka det han förlorat. Rätta till det hela, täcka upp för skulderna, men förlorar igen.

– Det är galet, men hjärnan är så knäpp. När familjen vaknar är månadslönen slut. Det skapar en enorm stress, förklarar Helena.

– Vi har klienter med bra jobb och inkomst, som spelar hur mycket som helst. Någon annan är i 20-årsåldern och spelar bara påtänd av droger. Absolut inte nykter.

Men yngre män är långtifrån de enda som spelar. Kvinnor 60 plus är överrepresenterade och blir allt fler. Här finns även unga,

” Allt är ytterst uttänkt för att du ska fastna.

nyblivna mammor som har lite småtråkigt hemma.

– Det handlar om casinospel i mobilen. Du har tillgång när du vill och hur du vill, det är en egen värld. Många kan hantera det och spelar länge för fem eller

tio kronor, innan det plötsligt drar iväg till flera hundra tusen.

Helena fortsätter:

– Forskningen visar att dopaminet går igång, man blir beroende av intensiteten. Det är tjing-tjong, färger och blingbling, man vinner tjuugo tusen och några sekunder senare förlorar man tjugofem. Man utvecklar spelberoendehjärnan och är inte kvar i verkligheten. Beloppen blir ointressanta och man tappar verklighetsgrunden. Ofta i kombination med alkohol.

Hur har man råd att spela?

– Man spelar för egna pengar, så länge man har en inkomst. Sedan tar man snabblåån tills man är bränd kreditmässigt. Lånar av kompisar, lånar på huset.

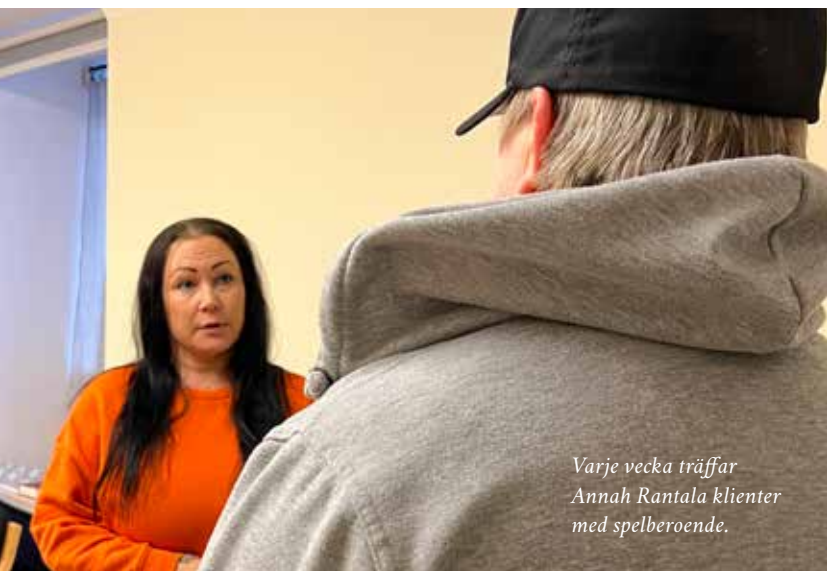
– Det händer att man måste lämna sin bostad och att resten av familjen inget vet förrän det är försent. Det är klart att det är tufft att leva då. Man skäms och känner skuld.

Vilka är varningssignalerna?

– Beteendet och attityden förändras. Din partner eller vän blir ofta rastlös, irriterad och avståndstagande, kort i tonen och otrevlig mot sina närmaste. Drar sig undan med mobilen, söker hela tiden sätt att låna pengar. Går in på toaletten och

Det går att ta sig ur beroendet, säger Annah Rantala och Helena Öster som arbetar med behandling av missbruk.

Varje vecka träffar Annah Rantala klienter med spelberoende.

spelar bort ett par tusen kronor.

Spelbolagen, som erbjuder spelen, ger Annah och Helena inte mycket för.

– De är avskryvårda, att de får agera som de gör: sätter in tio tusen att spela för, skickar hem choklad till dig, bjuder på gratis-spel för två tusen kronor. Allt är ytterst uttänkt och format så att du ska fastna.

GÅR ATT ÄNDRA SITT LIV

Trots allt ser Annah och Helena att det finns vägar ur beroendet. De är hängivna i sitt arbete, dessutom talar de av egen erfarenhet. Att själv ha levt i beroende är en tillgång och en styrka när man möter sina klienter.

– Vi är jätteöppna med vår egen bakgrund. Vi jobbar i en eländesbransch, men det går att ändra sitt liv, med stöd av andra människor. Det är vi själva bevis på.

Just nu träffar de 13 klienter vardera. Av totalt 26 har sex personer ett spelberoende.

– Det händer att någon som börjar tillfriskna agerar och kontaktar olika företag för att reda upp den ekonomiska skulden, det är fantastiskt. En klient slutade spela i våras. Han säger att han fått ”sin andra chans”. Anhöriga håller nu koll på pengarna och vi håller kontakten.

Som för andra missbrukare handlar det om att förhindra återfall.

– Vi träffas och pratar i 40 minuter, en gång i veckan. Vi pratar väldigt lite om själva spelet, mer om självbilden. Vad rör sig inombords? De behöver få ny kontakt med sig själva, med verkligheten. Behandlingen börjar genom att sätta ord på beroendet, be om hjälp, prata med omgivningen och säga som det är.

– Det mesta går att ordna, det går att ta sig ur katastrofen,

börja hantera ekonomin och långsamt komma tillrätta.

– Allt beroende handlar i grunden om samma sak – synen på sig själv, på vad jag är värd. Att bli fri handlar mycket om att lyssna inåt, ta hand om sig och börja tycka om sig själv.

– Att se sig själv i spegeln och veta att jag gör vad jag kan, det är en stor lättnad, förklarar Annah. Men alla klienter är unika och har sin egen väg att gå. Vi får förmedla det och vara närvarande.

SÅRBARHETEN GEMENSAM

– Gemensamt för våra klienter är sårbarheten, konstaterar Annah och Helena. Människor kan ha levt länge under stress, levt ett liv man inte vill leva. Något gör att man går över gränsen, från nöjesspel till beroende. Kanske tar det fart efter en skilsmässa.

– Man kan ha beroende eller psykisk sjukdom i familjen eller bakåt i släkten. Miljön påverkar. Kanske blev du aldrig sedd som barn eller ärvde anlag för

” Att spelberoende klassas som en sjukdom med rätt till vård är ganska nytt.

beroendesjukdom. Psykiskt dåligt mående gör att du jagar intensitet i vardagen; den extra skjuts man kortsiktigt kan få av dopamin, droger, spel och alkohol. Du jagar drömmar, lockelsen i stora summor pengar. I stunden har man noll kontakt med skam- och skuld känslor och verklighetsuppfattningen är åt tjottahejti.

Desto större är skammen och skulden efteråt.

– Det är otroligt skambelagt

med beroende och samhället bidrar till det. Har du en beroendesjukdom ombeds du bli fri från den, sen kan du få hjälp. Dessutom skiljer man på psykisk sjukdom och missbruk, trots att psykisk ohälsa är en grundtrigger för missbruk.

– Vi måste hjälpa människor

” Det mesta går att ordna, det går att ta sig ur katastrofen.

där de befinner sig med sin skam. Förmedla att vi alla duger som vi är. Tyvärr är självmord vanliga i den här gruppen, även om just vi sluppit uppleva det.

Vad kan vi runtomkring göra?

– Föräldrar och anhöriga kan göra mycket. Fråga när någon vill låna pengar: Varför vill du låna och till vad? Att få ett nej kan innebära ”skit, det här funkar inte” och gör det jobbigare att spela. Om det verkar barka iväg, hör av dig till kommunen och be om hjälp, säger Annah.

– För unga, som inte blir sedda hemma, kan andra vuxna betyda mycket. Att vara med i scouterna, idrott eller andra sociala sammanhang, kan ge kraft och en chans att lära känna sig själv.

– Vi är en liten kommun och samverkar med andra, bland annat inom regionen, det är väldigt givande, säger Annah och Helena. Det finns även bra privata aktörer som Spelfrihet i Uppsala och olika tolvstegsbehandlingar i Stockholm, men då får du betala själv. Att spelberoende klassas som en sjukdom med rätt till vård är ganska nytt. Det finns ingen lång erfarenhet, men mycket forskning pågår.

Kan kyrkan bidra på något sätt?

– Eva Ekman och de andra på församlingsgården i Östhammar är fantastiska. Vi möter dem i olika sammanhang. Hon jobbar med diakoni, en god kraft som hjälper till där hon kan och gör allt det där som kommunpolitiker pratar om – samarbetar!

– De ordnar AA-träffar och vi hjälper våra klienter att gå dit. Vi har även varit där och berättat om vårt arbete. Eva och de andra förmedlar väldigt mycket hopp, de sträcker ut en hand. Det blir tydligt att man inte är ensam om sitt problem. Som beroende är man annars ofta otroligt självcentrerad, ska själv lösa sina problem, medan allt bara blir mörkare.

Efter två respektive sju år på jobbet är Annah och Helena både hoppfulla och överens:

– Vi blir kvar. De tar aldrig slut, anledningarna att ha det här jobbet!

TEXT: CECILIA SUNDSTRÖM
FOTO: ULRIKA AHLINDER

BEHÖVER DU ELLER NÅGON ANHÖRIG HJÄLP?

Hör av dig till *Östhammar Direkt*, tel 0173-860 00. Fråga efter öppenvården missbruk.

Anonyma Spelare (GA) är en gemenskap som anordnar både fysiska och digitala självhjälpsmöten i Sverige. Läs mer: www.gamblersanonymous.se

Läs mer: www.spelpaus.se

Konsten att älska rätt

BROTT SOM BEGÅS kan ofta uppklaras när man nystar upp och följer vem som tjänar på brotten, follow the money. Utan kärlek till pengar skulle vi förmodligen inte se några stöld, ingen gängkriminalitet, inga skattebrott, inga larm och koder, ingen ojämlikhet och inga krig.

Uttrycket ”kärleken till pengar är roten till allt ont” är hämtat ur Bibeln (1 Tim 6:10). Det är som en suck från Paulus när han skriver till sin gode vän Timotheos. Citatet fortsätter: ”genom den har många förts bort från tron och vållat sig själva mycket lidande”. Vi kan känna igen oss i sucken. Girigheten och kärleken till pengar för oss vilse och ger ond näring till usel växt.

I Bibeln nämns en kvinna som äger nästan ingenting (Mark 12:42). Hon är änka och har med sin makes död förlorat inte bara honom utan även status och försörjning. Hon går till templet lägger sina sista slantar i tempelkistan. Det sista hon har att förlora är sin värdighet inför Gud. Hennes hjärta var inte fäst vid pengar och världslig rikedom, utan vid Livet självt. Det hon hade kunde hjälpa någon annan.

En annan gång frågar en uppsatt person vad han ska göra för att vinna evigt liv (Luk 18:18-30). Jesus säger åt honom att sälja allt han har och dela ut åt de fattiga. Mannen går bedrövad därifrån. Hjärtat var fäst vid pengarna och han inser att det kommer att bli svårt för honom. Som för en kamel att komma igenom ett nålsöga. Omöjligt.

Människan är inte problemet. Inte heller pengarna. Det är kärleken till pengar som är problemet. Att tjäna avguden Mammon istället för Gud själv.

Om vi vet vad problemet är borde det gå att hitta en lösning. Om vi vet vad som gör oss sjuka borde det finnas bot. Kanske är det som vid tandvärk, att roten till det onda behöver ryckas ut? Den nya roten, den ur vilken kärlek spirar, är den där rosen som slår ut ur Davids rot och stam, Jesus som föds i Betlehem. Han föds inte i palats och bär ingen krona av guld. Han ger den frihet som inte världen kan ge. Han visar genom sitt liv hur vi ska vara mot varandra. Advent är en tid för omvändelse, tid att öva oss att älska rätt.

KRISTIN ELF, PRÄST

Om spelberoende

CAFÉ EXISTENS. Lever du nära någon som är spelberoende eller har du själv ett spelmissbruk? Café Existens bjuder in till en temakväll med föreläsare och lokala aktörer i samarbete med kommunens missbruksenhet. Frågor: Eva Ekman, tel 0701-78 82 81. Håll utkik efter tid och plats!

Bryt en tradition

ACT JULINSAMLING. Tvångsäktenskap, könsstypning och andra övergrepp krossar drömmar och slår sönder liv. Var med i kampen för alla flickors rätt till ett värdigt liv i Act Svenska kyrkans julinsamling.

Swisha din gåva till 900 12 23

Välkommen i jul

VI ÖNSKAR DIG EN GOD JUL! I en orolig tid får vi fira julens mirakel tillsammans. Kyrkan är öppen och du är välkommen, precis som du är. Sjung in julen, samlas vid julkrubban, fira julotta och mycket annat!

svenskakyrkan.se/roslagensnorrapastorat

Kyrkor i vintervila

Vi vill ta vårt ansvar i energikrisen och hushålla med medlemmarnas pengar, därför gör vi även i år en säsongsanpassning där gudstjänster flyttas från kyrkor till församlingshem. Vi gör undantag för Östhammars och Öregrunds kyrkor som kommer att värmas upp och användas även under vintern.

Avgift för en värdig begravning

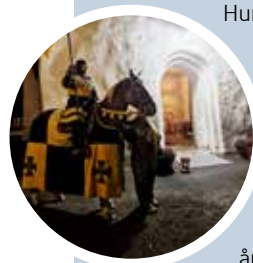
Begravningsavgiften betalas av alla människor som är folkbokförda i Sverige och har en kommunalt beskattningsbar inkomst. Avgiften säkerställer att alla människor, oavsett tro och samfundstillhörighet, får en värdig behandling när de avlidit. Avgiften sänktes något under 2023. Scanna QR-koden för att läsa mer.

Riddarskolan framåt

Hur är man en bra kompis?

Genom Riddarskolan samarbetar skolan och kyrkan för att lyfta aktuella ämnen och livsfrågor som berör etik och moral. Riddarskolan finns på Öregrunds skola för andra året i rad och nu även på Frösåkersskolan i Östhammar.

Nödros för Gaza

Act Svenska kyrkans partner är på plats i Gaza och står redo med förnödenheter. Vi bidrar också med psykosocialt stöd till drabbade i både Israel och Palestina. Din gåva behövs! Swish: 900 12 23.

Vinterkorsordet

Sätt dig bekvämt framför brasan och klura på korsordet! Mejla orden i de blå fälten till roslagens.norra.pastorat@svenskakyrkan.se senast 1 februari. Bland svaren dras en vinnare som publiceras i nästa nummer av tidningen. Lycka till!

									EN SORTS FÖRFALL FIENDE	I VÄGEN		INTE MER ÄN MED NOJE
	FÖREKOMMER OFTA											
										EN FRÅGA OM TID		
	VAR ROLIG MED HASSE									SLÅPA		
	RUNT MONA LISA							PARADISET KLINGA				TECKENSYSTEM
	LITEN FÅGEL									UTAN KRUSIDULLER		
												DEN NYFÖDDE JESUS FICK MYRRA, RÖKELSE OCH?
	SAKRAL SKYMMER SIKTEN									SMAKAR BRA AVSLAG I LEEDS		
DOPSKÅLEN I ÖREGRUNDS KYRKA ÄR GUORD AV?	KAN MAN FALLA PÅ		PEDAL EN PARNEVIK		SES MED PÅ FÄRDE	FÖRSÖKER VI MEDVETET SPARA PÅ I VÅRA FÖRSAMLINGAR				OMGÅENDE SKEPPS-BRO		6 JANUARI KL. 12 I KYRKANS HUS, ÖREGRUND
GAV UPPHOV TILL						NÄSPLÅGA		TORSK-FISK ARTIFICIELL				
BLIR MED-VETEN					FÖRSÖKA FÖRMÅ					PRO-NOMEN ANVANDA ÖGONEN		FÖSA BORT
			MYCKET MODIGA			SPELADE VALENTINO						FÖRR MED ERICSSON
ÄCKLIGTI	MOROTS-FÄRGAD		REN-DERADE	KYRKANS SOCIALA OMSÖRGARBETE		TESLA			UPP-LYSNING			
					FÖR-NUFTS-MÄSSIG							SES MED CETERA
I STARTGRÖP-ARNA ANGÅR			AVSLUTA, ELLER SÄTTA?		WILAN-DER	SPRÅK-KOD FÖR SPANSKA			GÖR LÄS			
KONST-NÄRLIG LEDNING	SIGNAL-SUBSTANS STRUTS						FÖRNÄR-MAD		JES 587 DELA DITT MED DEN HUNGRIGE	STUDIE-OMRÅDE		EN SORTS ORGAN
			AV-LOVAD FÖLJ MEDI				FÅGEL-LÄT	FEMTIO I ROM		SYNS MITT I HAGE		STRECK-KOD
KRYDDIG NOT						RÄKNE-VERK-TYGET ERBIUM						
								KASTAR EN BLICK				
I BRÖSTILS KYRKA 17 DECEMBER KL. 16.00	FRANSK VAN				HAR BORT-STÖTT BLIVIT					SLÖJD-VIRKE		

Ska man skänka pengar – och hur mycket?

I DEN TIDIGA KYRKAN, för drygt 2000 år sedan, delade de kristna broderligt och systerligt på det som fanns, så att alla fick vad de behövde. Att ge allmosa (som betyder barmhärtighet) var ett sätt att visa att man var en god kristen som hade förstått att allt ytterst är en gåva som Gud givit människan av nåd, gratis.

Tiden var också den yttersta – snart skulle Jesus komma tillbaka och då var det inte läge att framstå som en njugg snåljap. Men, tiden gick och Jesus hade berättat att han går att finna överallt bland sina minsta, de fattiga. Att ge till de fattiga blev alltså att ge till Herren själv. Att ge allmosa och kollekt (som betyder att samla in) har alltså alltid varit en del av att vara kristen. I judendomen, kristendomen och islam finns tanken om att dela med sig som en självklarhet.

På 1800-talet fanns det ofta speciella kollektbössor vid kyrkans utgång och längre tillbaka så kallade kollektskopor eller offerstockar. Prästerna avlönades fram till 1910 av socknen genom det vi kallar "tiondet". Det betydde att en tiondel av jordbrukets produktion gick till kyrkan efter ett i detalj utarbetat system. En tredjedel av tiondet fick

prästen och hans familj leva på och två tredjedelar gick till sockenkyrkan, biskopen och de fattiga.

Även idag samlar vi i gudstjänsten in pengar till behövande. Ibland håller kyrkvårdarna fram vackra kollekthåvar där vi kan lägga sedlar och mynt, men oftast samlas kollekten in via Swish eller autogiro.

Nå, men hur mycket ska man då ge, för att ärligt kunna se sig själv i spegeln? Svaret ligger i uppsåtet och hjärtats inställning. Vi kan inte köpa oss frihet och salighet, men den som är fri ger med hjärtat. Att lägga en sedel eller swisha en del av det du har blir en övning i att förstå att vi alla är en del av samma mänsklighet, som delar av en och samma kropp. "Var och en ger som han har beslutat i sitt hjärta, inte med olust eller av tvång, ty Gud älskar en glad givare" (2 Kor 9:7).

KRISTIN ELF, PRÄST

TANKE. Just nu samlar bland andra Act Svenska kyrkan in pengar för att hjälpa de drabbade i Israel och Palestina. Brukar du ge? Har du någon gång gett så mycket att du själv behövt avstå från något du hade tänkt köpa?

Lära barnen hushålla med pengarna

– Barn behöver lära sig att kämpa lite för saker och inte få allt de önskar, säger Sara Ingemarsson. Hennes barn har fått börja betala hemma så snart de fått ett riktigt jobb.

Sara Ingemarsson, Östhammar, har fyra döttrar i åldrarna 24, 19, 18, 15 år och en son på 5 år. Äldsta dottern har flyttat hemifrån.

– **VAR FINNS** pengarna när man inte ser dem? För mig har det varit viktigt att förklara det för barnen redan när de var små, eftersom vi handlar med kort i dagens samhälle, säger Sara.

Barnen har tidigt fått ta hand om sitt barnbidrag och senare studiebidraget. Till en början har det inte rört sig om hela summan, den har gradvis ökat i och med att de blivit äldre. Barnbidraget har de bland annat fått använda till schampo,

balsam och andra hårprodukter. Det blir gärna mycket av den varan med fyra tjejer. Pengarna har också få täcka nöjen som bio och godis.

– De har fått barnbidraget för att lära sig att hushålla med pengar. Men om de behöver en ny vinterjacka behöver de inte betala den själva, förstås.

När det gäller klädköp finns det alltid klädmärken som är mer populära och ofta dyrare, även om modet svänger. Idag är även second hand ett alternativ.

– När jag var liten ansågs det lite konstigt att handla på second hand, man trodde att det uteslutande var för dem som inte hade pengar. Idag är det större än någonsin, med möjlighet att gå med i olika grupper på nätet och

byta kläder. Digitaliseringen har verkligen hjälp till och gjort det enklare att tänka hållbart genom att handla begagnat.

– För tonårsdöttrarna gäller inte second hand, de skickar efter mycket på nätet. Men de har aldrig varit krävande vad gäller klädmärken.

Sara tror det är svårt att som förälder hjälpa sina barn att passa in. Hon tror inte heller att man kan köpa sig till popularitet.

– Man måste hitta sin egen sfär och välja vilka man umgås med. Det är viktigt med vänner som accepterar dig för den du är och inte för dina kläder och prylar.

Även när barnen flyttar hemifrån fortsätter föräldraskapet.

– Man slutar aldrig vara förälder för sina barn, man vill att de ska gå bra för dem. Ett litet barn på 5 år har förstås andra behov än en 19-åring som ska göras startklar för flytt. Då blir det helt andra diskussioner som till exempel vad som är rimligt att betala vid köp av en lägenhet eller bil och hur man gör när man går och röstar.

– Till den som flyttat hemifrån blir föräldern snarare ett bollplank och coach. Det är mycket värdefullt att bli inbjuden att vara delaktig i barnens liv oavsett ålder.

TEXT: ULRIKA AHLINDER
BILD: PRIVAT